

Analiza utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donosi Incoterms 2020 na opskribni lanac i nabavu robe

Drenić, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:663721>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij trgovina

Marijana Drenić

Analiza utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donose Incoterms 2020 na opskrbni lanac i nabavu robe

ZAVRŠNI RAD

Osijek, lipanj 2021

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij trgovina

Marijana Drenić

Analiza utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donose Incoterms 2020 na opskrbni lanac i nabavu robe

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Nabavno poslovanje

JMBAG: 0010095374

e-mail: drenicm@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Aleksandar Erceg

Osijek, lipanj 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate professional study of trade

Marijana Drenić

**ANALYSIS OF THE IMPACT OF DELIVERY PARIRY
INCOTERMS 2010 AND CHANGES BROUGHT BY
INCOTERMS 2020 ON THE SUPPLY CHAIN AND
PROCUREMENT OF GOODS**

FINAL PAPER

Osijek, June 2021.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je Završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Marijana Drenić

JMBAG: 0010095374

OIB:49557129483

e-mail za kontakt: drenicm@gmail.com

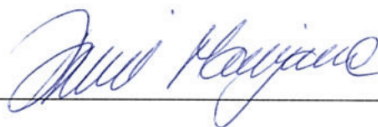
Naziv studija: Stručni studij trgovina

Naslov rada: Analiza utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donosi Incoterms 2020 na opskrbni lanac i nabavu robe

Mentor/mentorica rada: izv.prof. dr. sc. Aleksandar Erceg

U Osijeku, 28. 06. 2021. godine

Potpis _____

Analiza utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donosi Incoterms 2020 na opskrbni lanac i nabavu robe

SAŽETAK

Završni rad na temu analize utjecaja pariteta isporuke Incoterms 2010 i izmjene koje donosi Incoterms 2020 na opskrbni lanac i nabavu robe se odnosi na teorijsku podlogu Incoterms klauzula i njihovih vrsta pariteta. Završni rad se sastoji od poglavlja Incoterms klauzule koji se sastoji od općenitih definicija, svrhe i cilja Incoterms-a, povijesti te analize Incoterms 2010 i 2020. Nadalje se nastoji od analize vrsta Incotermsa koje obuhvaćaju EXW, FCA, CPT, CIP, DAP, DPD, te DDP-a kao i pravila prijevoza morem i unutarnjim vodama koje obuhvaćaju FAS, FOB, CFR i CIF. Nadalje se rad sastoji od promjena u Incoterms klauzulama u 2020. godini te ulogu pravila isporuke u 2010. i 2020. godini. Prije zaključka teme obrađuje se primjena pariteta isporuke i analize.

Uobičajeno pitanje profesionalaca u trgovini je valjanost ugovora koji se odnose na prethodne verzije pravila Incoterms®. Odgovor je jednostavan: za svaki ugovor regulira se inačicom pravila Incoterms® koja je navedena u tom ugovoru. Ako bi se ugovor odnosio samo na pravila Incoterms®, ali ne i na određenu godinu, tada bi se u slučaju spora najvjerojatnije primijenila inačica pravila Incoterms® koja je bila na snazi u to vrijeme ugovaranja. Najbolja praksa je uvijek pozivati se na najnoviju reviziju, npr. Incoterms® 2020.

Ključne riječi: izvoz, roba, prijevoz, Incoterms, klauzule

Analysis of the impact of delivery parity Incoterms 2010 and changes brought by Incoterms 2020 on the supply chain and procurement of goods

ABSTRACT

The final paper on the analysis of the impact of Incoterms delivery parity 2010 and the changes brought by Incoterms 2020 on the supply chain and procurement of goods refers to the theoretical basis of Incoterms clauses and their types of parity. The final paper consists of a chapter of Incoterms clause consisting of general definitions, purpose and goal of Incoterms, history and analysis of Incoterms 2010 and 2020. Furthermore, an attempt is made to analyze the types of Incoterms that include EXW, FCA, CPT, CIP, DAP, DPD , and DDP as well as rules of transport by sea and inland waters which include FAS, FOB, CFR and CIF. Furthermore, the paper consists of changes in Incoterms clauses in 2020 and the role of delivery rules in 2010 and 2020. Before concluding the topic, the application of delivery and analysis parity is discussed.

A common question of trade professionals is the validity of contracts relating to previous versions of the Incoterms® policy. The answer is simple: for each contract, it is governed by the version of the Incoterms® rule specified in that contract. If the contract applied only to the Incoterms® rules, but not to a specific year, then in the event of a dispute, the version of the Incoterms® rules that was in force at the time of the contract would most likely apply. It is best practice to always refer to the latest revision, eg Incoterms® 2020.

Keywords: exports, goods, transportation, Incoterms, clauses

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INCOTERMS® KLAUZULE.....	2
2.1. Općenito o INCOTERMS® klauzulama	2
2.2. Svrha i cilj INCOTERMS® klauzula	3
2.3. Povijesni razvoj INCOTERMS® klauzula.....	4
2.4. Incoterms® 2010	8
2.5. INCOTERMS® 2020	12
2.5.1. Termini koji se primjenjuju u svim vrstama prijevoza (EXW, FCA, CPT, CIP, DAP, DPU, DDP)	12
2.5.1.1. Pravilo: EXW – (engl. Ex Works) ex-radovi – franko tvornica ... imenovano mjesto	12
2.5.1.2. Pravilo FCA - (engl. Main carriage unpaid) Free Carrier - franko prijevoznik...imenovano mjesto	13
2.5.1.3. Pravilo CPT – (engl. Carriage Paid To) vozarina plaćena do ... imenovano mjesto odredišta	13
2.5.1.4. Pravilo CIP – (engl. Carriage and Insurance Paid to) - vozarina i osiguranje plaćena do ... imenovano mjesto odredišta	14
2.5.1.5. Pravilo DAP (eng. Delivered at Place or Delivery duty paid) – prodano na mjesto.... (imenovano mjesto odredišta)	14
2.5.1.6. Pravilo DPU – (engl. Delivered at Place Unloaded) - prodano na mjesto istovareno.... (imenovano mjesto odredišta)	15
2.5.1.7. Pravilo DDP (eng. Delivered Duty paid) – prodano ocarinjeno	15
2.5.2. Pravila koja se primjenjuju samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama (FAS, FOB, CFR, CIF).....	16
2.5.2.1. Pravilo FAS – (engl. Free Alongside Ship) – franko uz bok broda ... (imenovana luka otpreme) besplatan uz brod (nazvana luka ukrcaja)	16
2.5.2.2. Pravilo FOB – (engl. Free On Board) – franko brod.... (imenovana luka otpreme)	16
2.5.2.3. Pravilo CFR – (engl. Cost and Freight) – trošak i vozarina... (imenovana luka odredišta) ...	17

2.5.2.4. Pravilo CIF – (engl. <i>Cost Insurance and Freight</i>) - trošak, osiguranje i vozarina (imenovana luka odredište).....	18
3. KLJUČNE PROMJENE u INCOTERMS® 2020 NA IZDANJE INCOTERMS® 2010.....	19
4. ULOGA PRAVILA ISPORUKE INCOTERMS 2010 i INCOTERMS® 2020 U OPSKRBNOM LANCU I NABAVI ROBE.....	32
5. PRIMJENA PARITETA ISPORUKE I ANALIZA PRIMJENE.....	34
5.1. Primjer 1	34
6. ZAKLJUČAK	36
LITERATURA.....	38
POPIS SLIKA	39
POPIS TABLICA.....	40

1. UVOD

Pravila INCOTERMS® donesena su zbog čestih nejasnoća koje su se pojavljivale prilikom sklapanja ugovora o kupoprodaji roba i usluga. Primjenom INCOTERMS® pravila u kupoprodajnim ugovorima izbjegnute su nejasnoće koje se odnose na isporuku robe, i načine postupanje ukoliko dođe do štete, na robi. Pravilnom uporabom pravila u kupoprodajnim ugovorima točno se određuje obveze koje snosi kupac, a koje prodavatelj. Svrha i cilj INCOTERMS-a je da prodavateljima i kupcima u trenutku sklapanja ugovora o kupoprodaji robe, usluga prijevoza, osiguraju primjereno reguliranje pravnih i ekonomskih odnosa u svezi s isporukom robe, troškova isporuke i prijelaza rizika u slučaju nastanka štete.

U radu se govori o ključnim promjenama između INCOTERMS 2010 i 2020. Glavni cilj izrade i objave novih INCOTERMS® 2020 pravila je izrada novih pravila koja korisnicima omogućuju što jednostavnije i bolje razumijevanje pravila na globalnoj razini, odnosno da se njihovom primjenom izbjegnu skupe pogreške koje proizlaze iz odabira pogrešnog pravila. Iz analize INCOTERMS-a 2010 i 2020. može se zaključiti da u obvezama osiguranja, uvoznog i izvoznog carinjenja robe, točke prijelaza rizika s prodavatelja na kupca i obrnuto, te točke prijelaza prijevoza s prodavatelja na kupca i obrnuto nije bilo značajnih promjena koje bi utjecale na cijenu robe, osim kod primjene pravila CIP gdje se je povećala razina osiguranja, a koje povećanje bi moglo dovesti do povećanja troškova.

Cilj svakog opskrbnog lanca i nabave robe je zadovoljenje potreba potrošača, a da pri tome ostvare neku komercijalnu dobit. Kako bi ostvarili komercijalnu dobit potrebno je uzeti u obzir sve čimbenike koji utječu na prodajnu cijenu proizvoda. Neki od čimbenika koji utječu na prodajnu cijenu proizvoda su troškovi prijevoza, pakiranja, ukrcanja i osiguranja. Svi ti troškovi ulaze u troškove nabave i terete cijenu po kojoj se proizvod prodaje krajnjem potrošaču što uključuje odnose svih pariteta koji su razrađeni u radu uključujući i one cestovnog i vodenog prometa: EXW, FCA, CPT, CIP, DAP, DPD, DDP, FAS, FOB, CFR i CIF.

2. INCOTERMS® KLAUZULE

2.1. Općenito o INCOTERMS® klauzulama

Naziv Incoterms® dolazi od engleske skraćenice International (IN), commercial (CO), terms (TERMS), čiji puni naziv na engleskom jeziku označava *International rules for the interpretation of trade terms*, što u prijevodu na hrvatskom jeziku znači Međunarodna pravila za tumačenje trgovačkih termina. (Zelenika, Pavlić i Zelenika, 2003:174). Pravila je donijela Međunarodna trgovinska komora (*International Chamber of Commerce – ICC*) 1936. godine u Parizu.

Pravila INCOTERMS® donesena su zbog čestih nejasnoća koje su se pojavljivale prilikom sklapanja ugovora o kupoprodaji roba i usluga. Primjenom INCOTERMS® pravila u kupoprodajnim ugovorima izbjegnute su nejasnoće koje se odnose na isporuku robe, i načine postupanje ukoliko dođe do štete, na robu. Pravilnom uporabom pravila u kupoprodajnim ugovorima točno se određuje obveze koje snosi kupac, a koje prodavatelj. Tko će snositi trošak prijevoza, a tko rizik ukoliko nastane šteta.

Kako bi zaštitila svoje intelektualno vlasništvo, ICC je zaštitila svoj znak za označavanje pravila i to na globalnoj razini. Registrirala je riječ INCOTERMS, dok je logotip INCOTERMS® 2020 zaštitila autorskim pravima i pravima na zaštitni znak. Zaštitni znakovi (INCOTERMS® i logotip INCOTERMS® 2020) mogu se upotrijebiti isključivo uz upisivanje izjave: Pravila INCOTERMS® zaštićena su autorskim pravima i vlasništvu su ICC-a. Pravila INCOTERMS® potrebno je pisati velikim slovima i moraju se upotrebljavati kao pridjev pravilima koja su odobrena od strane ICC-a, te uvijek koristiti simbol ®. Kada ih se upotrebljava, treba ih pisati velikim slovima, a symbol ® uvijek koristiti kao zaštitni znak. (ICC Međunarodna trgovačka komora, 2020.)

Za INCOTERMS® pravila ukratko se može reći, da je to skup pravila, klauzula i termina kojima se uređuju prava i obveze kupca i prodavatelja prilikom sklapanja ugovora pri kupoprodaji robe, plaćanju i prijevozu robe. Pravila su jedinstvena i predviđena su za različite modalitete isporuke robe i vrstu prijevoza. Radi lakšeg pregleda i razumijevanja označena su engleskim kraticama koje su podijeljene u četiri osnovne grupe. Grupe su označene početnim slovima engleskih naziva kratica za pojedini termin. Grupi E (engl. *departure term*, hrv. termin odlaska), grupa F (engl. *Shipment term main Carriage Unpaid*, hrv. glavni prijevoz neplaćen), Grupa C (engl.

Shipment term main Carriage paid, hrv. termin rok i glavni prijevoz plaćen) i Grupa D (engl. *Arrival Terms* hrv. uvjeti dolaska). (<https://fbabee.com/incoterms/>) Svaku osnovnu grupu čine INCOTERMS® pravila po kojima se definiraju odgovornosti pri sklapanju ugovora o kupoprodaji, obveze prodavatelja i kupca, te troškove prijevoza između prodavatelja i kupca. Koje će se pravilo INCOTERMS® primijeniti, ovisi o sklopljenom kupoprodajnom ugovoru između prodavatelja i kupca, vrsti i načinu prijevoza. Ukoliko nastane šteta, njihovom pravilnom primjenom može se utvrditi točka prijenosa rizika s prodavatelja na kupca ili s kupca na prodavatelja, odnosno tko će snositi troškove štete. Na slici 1. prikazana je podjela INCOTERMS® pravila po glavnim grupama. (ICC,2019.)

Slika 1.: Podjela INCOTERMS® pravila po glavnim grupama

Izvor: Shipping, 2018

2.2. Svrha i cilj INCOTERMS® klauzula

Svrha i cilj INCOTERMS® je da prodavateljima (izvoznicima) i kupcima (uvoznicima) u trenutku sklapanja ugovora o kupoprodaji robe, usluga prijevoza, osiguraju primjereno reguliranje pravnih i ekonomskih odnosa u svezi s isporukom robe, troškova isporuke i prijelaza rizika u slučaju nastanka štete. Njihovom primjenom sprječavaju se različita tumačenja ugovornih odredbi tijekom nastanka njihovih obveza, prava i odgovornosti. Kada se koriste ispravne klauzule i dogovore ispravni trgovački termini, sve obveze, prava i odgovornosti isključit će moguće nesporazume, a samim tim će se izbjeći pogrešno tumačenje, kako ne bi bilo štetnih posljedica. (Jurić, i Mihić, 2012).

Klauzule reguliraju:

- mjesto isporuke i način isporuke robe,
- odabir prijevoznog sredstva i angažiranje prijevoznika,
- obvezu provođenja procedure,
- obveze pri utovaru robe na ugovoreno prijevozno sredstvo,
- rizik eventualnog oštećenja na robi i obvezu tko snosi trošak,
- tko plaća uvozne pristojbe,
- mjesto preuzimanja robe i na koji način će se roba preuzeti.

2.3. Povijesni razvoj INCOTERMS® klauzula

INCOTERMS® pravila mijenjala su se kroz povijest. Međunarodna trgovinska komora je nakon njenog osnivanja 1919. godine, uvidjela potrebu za razumijevanjem komercijalnih trgovinskih izraza koje su trgovci u to vrijeme koristili, pa je tijekom 1920. provela istraživanje koje je bio ograničeno na šest uobičajenih izraza u samo 13 zemalja. Navedenim istraživanjem došlo se do saznanja da se komercijalni trgovinski izrazi različito interpretiraju. Zbog poboljšanja razumijevanja provedeno je novo istraživanje tijekom 1928. godine kada je opseg je bio proširen na tumačenje trgovačkih termina koji se koriste u više od 30 zemalja. (ICC,2020)

Prvu inačicu INCOTERMS® pravila, Međunarodna trgovačka komora objavila je 1936. godine. Ova inačica INCOTERMS® pravila bila je usredotočena na pravila koja se upotrebljavaju za prijevoz robe morem, a obuhvaćala je termine: FAS, FOB, CIF (C&F kasnije preimenovan u CFR), CIF, Ex Ship i Ex Quay (Ex Ship i Ex Quay koji su kasnije preimenovan u DES i DEQ).

Druga inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 1953. godine. Tom inačicom INCOTERMS® pravila uvedeni su termini koji se primjenjuju u kopnenom prijevozu i to: FOR-FOR („Free On Rail – Free on Truck“) i DCP - Delivered Costs Paid. (DCP – Delivered Costs Paid, a sada je to termin CPT koji je najbliži današnjem terminu CFR).

Treća inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 1967. godine, a tom inačicom ispravljena su pogrešna tumačenja prethodnih inačica. Također, dodana su dva nova termina i to termin DAF i termin DDP. Uvođenjem pravila DAF omogućena je isporuka na granici, dok je pravilom DDP omogućena isporuka na odredištu.

Četvrta inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 1980. godine. Ovom inačicom uvodi se novi termin FRC (Free Carrier). Potreba uvođenja ovog termina proizlazi zbog razvoja novih tehnologija prijevoza i porasta kontejnerskog prometa u pomorskom prometu. Termin FRC omogućio je pomorskim prijevoznicima da robu ne preuzimaju uz bok broda, već da ju preuzimaju u nekoj točki preuzimanja na obali, a to je obično kontejnerski terminal. Razvojem kontejnerskog prijevoza došlo je do pojave novih prijevoznčkih isprava u pomorskom prometu. Uz brodsku teretnicu koja se je obično primjenjivala u brodskom prijevozu, pojavljuje se po prvi puta i isprava Waybill – pomorski tovarni list, koji je napravljen prema uzoru na teretne listove koji se primjenjuju u kopnenom i zračnom prijevozu.

Peta inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 1990. godine. Razvoj elektroničke tehnologije omogućio je vanjskoj trgovinu bržu razmjenu različitih informacija putem EDI poruka, pa su isprave (računi, carinske isprave, isprave o isporuci robe) bile brzo dostupne. Ovo revidiranje INCOTERMS® pravila ojačala je uloga pravila Free Carrier, pa je kratica pravila FRC zamijenjena kraticom FCA. Zamjenom pravila omogućeno je da se pravilo FCA može upotrijebiti u svim vrstama prijevoza bez obzira na vrstu prijevoznog sredstva i kombinaciju različitih prijevoznih sredstava u multimodalnom prijevozu. Zbog takvog načina primjene pravila FCA, došlo je do ukidanja onih termina koji su uređivali prijevoz robe zrakom i željeznicom.

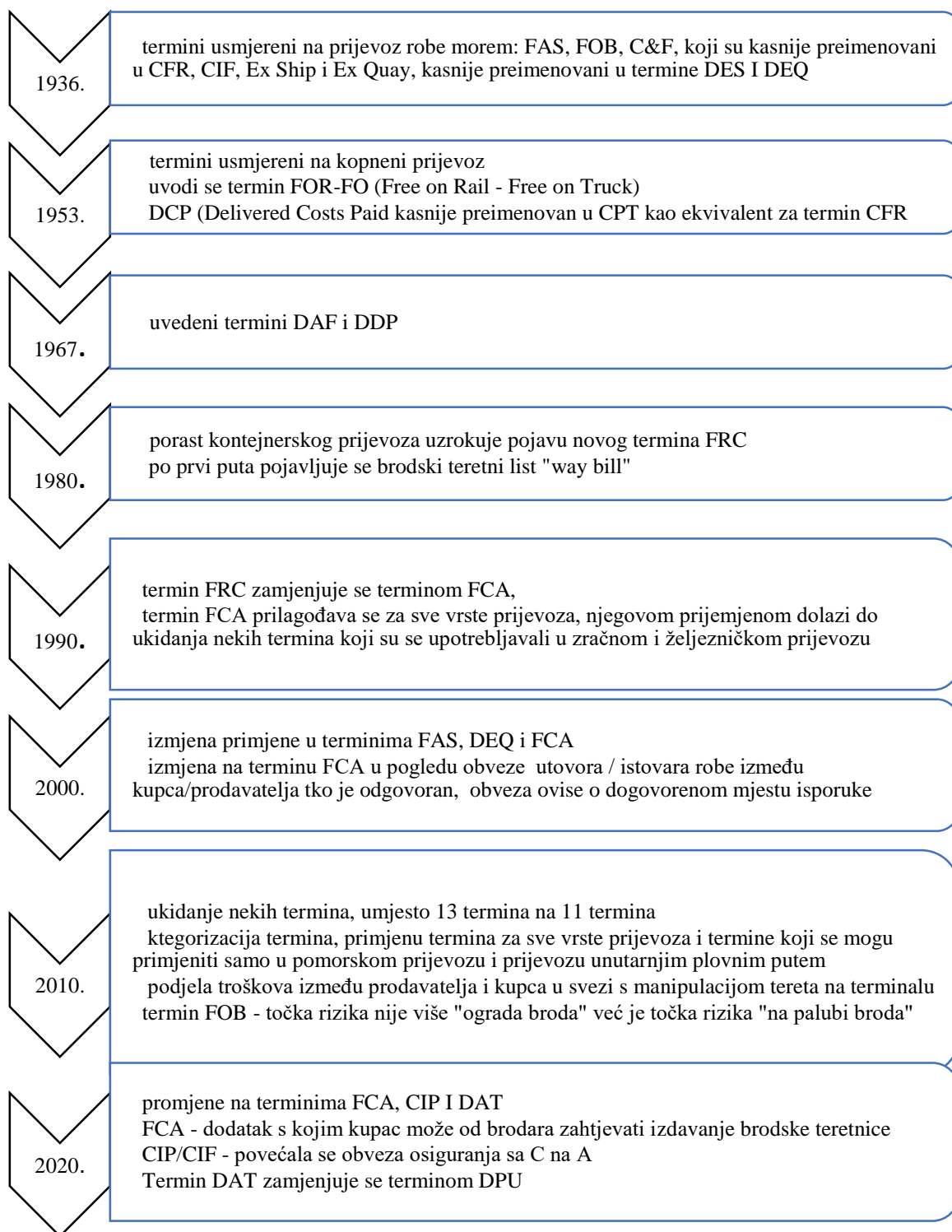
Šesta inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 2000. godine. Ovom inačicom INCOTERMS® pravila revidirane su tri izmjene u pravilima. Prva izmjena odnosila se na obvezu prodavatelja da prilikom uporabe pravila FAS. Uporabom pravila FAS, prodavatelj je obavezan pribaviti dozvole ili odobrenja za izvoz robe i platiti odgovarajuće troškove koji se odnose na izvoz robe. Druga izmjena odnosilo se na pravilo DEQ. Njegovom upotrebom kupac je u obvezi pribaviti sve potrebne dozvole ili odobrenja i platiti odgovarajuće troškove koji se odnose na uvezenu robu. Treća izmjena odnosila se na primjenu pravila FCA, čijom uporabom je omogućeno da, ukoliko je kupac odabrao mjesto isporuke robe u prostorijama prodavatelja, tada je za utovar robe na prijevozno sredstvo odgovoran prodavatelj.

Sedma inačica INCOTERMS® pravila objavljena je 2010. godine. Ova inačica INCOTERMS® pravila razlikuje se od svih ranijih inačica, jer je Međunarodna trgovačka komora dosadašnje INCOTERMS® pravila izmijenila i dopunila. Prva izmjena INCOTERMS® 2010 pravila odnosi se na ukidanje INCOTERMS® pravila s postojećih 13 na 11 INCOTERMS® pravila. Ukinuta su dva termina DEQ i DAP. Ukinute termine zamijenila je dodavanjem dva nova termina DAF, DES i DDU. Druga izmjena odnosila se na kategorizaciju pravila, odnosno

podijelila je INCOTERMS[®] pravila u dvije grupe. Prvu grupu čine termini koji se mogu upotrijebiti u svim vrstama prijevoza i modularnom prijevozu, dok drugu grupu čine ona pravila koja se upotrebljavaju samo za prijevoz morem i unutarnjim plovnim putem. Treća izmjena odnosi se na termine CIP, CPT, CFR, CIF, DAT, DAP i DDP. Njihovom primjenom prodavatelj se obvezuje da ugovori i plati prijevoz i manipulaciju tereta na dogovorenom odredištu. Kako se ne bi dogodilo da kupac plati dva puta prijevoznike troškove, ova inačica INCOTERMS[®] pravila detaljno je uredila podjelu troškova kod termina DAT i DAP. Četvrta izmjena odnosi se na termin FOB. Ukoliko dođe do štete primjenom ovog pravila, točka rizika do sada je bila „ograda broda“ (engl. *ships rail*), a sada ta točka za propast stvari ili oštećenja prelazi s prodavatelja na kupca kada roba stigne „na palubu broda“ (engl. *board the vessel*).

Osmo inačica INCOTERMS[®] pravila objavljena je 1.1.2020. godine. Ova inačica unijela je izmjene u pravila FCA, CIP i DAT. Prva izmjena odnosi se na pravilo FCA koje je ovom inačicom dobio dodatak kada se primjenjuje u prijevozu robe brodom. Dodatkom je omogućeno da kupac ima pravo zahtijevati od brodaru da mu izda brodsku teretnicu nakon utovara robe na brod. (engl. *on board*). Druga izmjena odnosi se na termin CIP/CIF u kojima su povećane klauzule osiguranja. Klauzula osiguranja kod termina CIP povećala se s C na A, dok je za termin CIF ostala klauzula na C. Treća izmjena odnosi se na ukidanje termina DAT (Delivered at Terminal) koji se zamjenjuje u novi termin DPU (Delivered at Place Unloaded). Četvrta izmjena odnosi se na ažuriranje troškova i propisa. Detaljno su opisani troškovi u odjeljcima A9/B9 za svako pravilo. Peta izmjena odnosi se na pružanje više detalja o dodjeli sigurnosti i potrebnim troškovima koji nastaju prilikom provjere. Sigurnosna izdvajanja dodana su u opisu A4/A7, a troškovi su opisani u A9/B9 odjeljcima za svako pravilo. Posljednja, šesta izmjena u INCOTERMS[®] 2020 odnosi se na vlastiti prijevoz kupca i prodavatelja, odnosno omogućeno je organiziranje vlastitih prijevoznih sredstava za isporuku robe i to kupcu prema uporabi pravila FCA, a prodavatelju uporabom pravila DAP, DPU i DDP.

Radi lakšeg praćenja povijesnog razvoja INCOTERMS[®] pravila, na slici 2 dan je grafički prikaz njihovog razvoja i revidiranja po godinama kada su nastale izmjene u njihovoj primjeni.

Slika 2.: Prikaz povijesnog razvoja INCOTERMS® pravila

Izvor: izrada autora

2.4. Incoterms® 2010

Pojava novih trendova u globalnoj trgovini, uporaba elektroničkog komuniciranja u svakodnevnom poslovanju, važnost sigurnosti tereta i druge promjene dovele su do potrebe revidiranja postojećih INCOTERMS® pravila. Zbog navedenih potreba, Međunarodna trgovačka komora 2010. godine objavila je revidirano izdanje INCOTERMS® 2010 pravila, koja su se počela primjenjivati 1. siječnja 2011. godine. Ovo revidiranje dopunilo je i objedinilo dosadašnja INCOTERMS® pravila na način da su revidiranjem uređene obveze između kupca i prodavatelja prilikom isporuke robe u međunarodnoj trgovini. Revidiranjem je izvršena je raspodjela troškova i rizika između ugovornih strana. U odnosu na prethodnu inačicu INCOTERMS® pravila u 2000. godini, jedna od značajnih promjena koja se dogodila revidiranjem INCOTERMS® 2010 pravila je smanjenje INCOTERMS® pravila s postojećih 13 na 11 pravila. Uvedena su dva nova termina i to DAT (Delivered at Terminal) i DAP (Delivered at Place). Revidiranjem INCOTERMS® 2010 došlo je do podjele INCOTERMS® pravila u dvije grupe, odnosno izvršena je klasifikacija termina prema vrstama prijevoza u kojima se primjenjuju. Prvu grupu čine pravila koji se primjenjuju za bilo koji način ili način prijevoza, dok drugu grupu čine pravila koji se primjenjuju u prijevozu morem ili unutarnjim vodama (prikaz u Tablici 1.).

Tablica 1.: Klasifikacija INCOTERMS ® termina prema vrstama prijevoza

PRIMJENA ZA BILO KOJI NAČIN ILI NAČINE PRIJEVOZA	EXW	FRANKO TVORNICA
	FCA	FRANKO PRIJEVOZNIK
	CPT	VOZARINA PLAĆENA DO
	CIP	VOZARINA I OSIGURANJE PLAĆENO DO
	DAT	ISPORUČENO NA TERMINAL
	DAP	ISPORUČENO NA MJESTO
	DDP	ISPORUČENO OCARINJENO
PRAVILA ZA PRIJEVOZ MOREM I UNUTARNJIM VODAMA	FAS	FRANKO UZ BOK BRODA
	FOB	FRANKO BROD
	CFR	TROŠAK I VOZARINA
	CIF	TROŠAK, OSIGURANJE I VOZARINA

Izvor: Hrvatska gospodarska komora i ICC Hrvatska, 2010,11

Revidiranjem INCOTERMS® pravila u 2010. godini promijenjen je opseg obveza između prodavatelja i kupca, odnosno opseg troškova koje snosi kupac, a koje prodavatelj, kada točka rizika prelazi na kupca, a kada na prodavatelja, pa se tako obaveze i točku rizika može podijeliti u četiri grupe prema INCOTERMS® pravilima. Prvu skupinu čini grupa E – termini EXW – franko tvornica, drugu grupu čine pravila F, a to su pravila FCA franko prijevoznik, FAS – franko uz bok broda i FOB – franko brod, treću grupu čine pravila C, a to su pravila CFR – cijena s vozarinom, CIF – cijena s osiguranjem i vozarina, CPT - vozarina plaćena do, CIP - vozarina i osiguranje plaćeni i četvrtu grupu čine pravila grupe D, a to su pravila DAT - isporučeno terminal, DAP – isporučeno na mjesto i DDP - isporučeno ocarinjeno.

U tablici 2. dan je prikaz INCOTERMS® pravila 2010 kada obveze preuzima prodavatelj, a kada kupac ukoliko dođe do štete na robi, na kojem mjestu nastaje točka rizika i tko u tom slučaju snosi troškove, kada trošak prijevoza snosi kupac, a kada prodavatelj.

Tablica 2.: Prikaz obveza po pojedinim grupama INCOTERMS® pravila, točke rizika i točke prijelaza troškova s prodavatelja na kupca prema vrstama prijevoza

PRIMJENA ZA BILO KOJI NAČIN ILI NAČIN PRIJEVOZA			
PRVA SKUPINA	Obveza osiguranja	Bez obveze	
	Obveza izvoznog carinjenja	Kupac	
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	
	GRUPA E	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto isporuke skladište prodavatelja
		EXW	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac
DRUGA SKUPINA	Obveza osiguranja	Bez obveze	
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	
	GRUPA F	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto isporuke (predaja prvom prijevozniku)
		FCA	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac
TREĆA SKUPINA	Obveza osiguranja	Bez obveze	
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	

GRUPA C	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto isporuke (predaja prvom prijevozniku)
	CPT Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta
CIP	Obveza osiguranja	Prodavatelj
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto isporuke (predaja prvom prijevozniku)
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta
ČETVRTA SKUPINA GRUPA D	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	DAT Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Terminal/luka-mjesto odredišta (roba je istovarena)
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Terminal/luka mjesto odredišta (roba je istovarena)
DAP	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta (roba spremna za istovar)
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta (roba spremna za istovar)
DDP	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta (roba spremna za istovar)
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Mjesto odredišta (roba spremna za istovar)

PRIMJENA U POMORSKOM PRIJEVOZU I PRIJEVOZU UNUTARNJIM VODAMA		
DRUGA SKUPINA GRUPA F FAS	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Luka utovara
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka utovara
FOB	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta
TREĆA SKUPINA GRUPA C CFR	Obveza osiguranja	Bez obveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta
CIF	Obveza osiguranja	Prodavatelj
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta

Izvor: Prilagođeno prema Jurić, i Mihić, 2012.

Cilj revidiranja INCOTERMS® pravila u 2010 godini usmjeriti korisnika na primjenu ispravnog INCOTERMS® pravila prilikom sklapanja međunarodnih kupoprodajnih ugovora.

2.5.INCOTERMS® 2020

Zbog promjena u tržišnim odnosima koja su se dogodile tijekom posljednjih deset godina, zbog čega su se povećale obveze za sigurnosnim postupcima, ICC-jeva globalna mreža izradila je nova INCOTERMS® 2020. pravila koja su stupila na snagu 1. siječnja 2020. godine. Glavni cilj izrade i objave novih INCOTERMS® 2020 pravila je izrada novih pravila koja korisnicima omogućuju što jednostavnije i bolje razumijevanje pravila na globalnoj razini, odnosno da se njihovom primjenom izbjegnu skupe pogreške koje proizlaze iz odabira pogrešnog pravila. (Hrvatska gospodarska komora I ICC, 2019.) Kako bi se izbjegle pogrešne primjene prilikom primjene pravila INCOTERMS® 2020, uključeno je prošireno objašnjenje za korisnike na početku svakog pravila. Objašnjenja pomažu korisnicima u preciznom tumačenju pravila te primjerima pomažu da ih bolje razumiju i pravilno primjene u svojim slučajevima.

Kako bi se INCOTERMS® 2020 pravila lakše razumjela i primijenila, slijedi opis svih pravila koja se upotrebljavaju u svim vrstama prijevoza i prijevoza u pomorskom prijevozu i prijevozu u unutarnjim vodama.

2.5.1. Termini koji se primjenjuju u svim vrstama prijevoza (EXW, FCA, CPT, CIP, DAP, DPU, DDP)

2.5.1.1. Pravilo: EXW – (engl. Ex Works) ex-radovi – franko tvornica ... imenovano mjesto

Termin "Ex Works" – franko tvornica ... imenovano mjesto, primjenjuje se u svim vrstama prijevoza ili načine prijevoza. Ovo pravilo omogućuje prodavatelju da izvrši svoju obvezu kada robu stavi na raspolaganje kupcu u svojim prostorijama ili drugom imenovanom mjestu. Prodavatelj isporučuje robu kupcu na raspolaganje bez izvršene obveze izvoznog carinjenja, bez obveze utovara na bilo koje prijevozno sredstvo. Prodavatelj nema obvezu osiguranja, niti organizaciju prijevoza. Rizik nad robom prelazi na kupca kada je roba stavljena, ali ne i utovarena na raspolaganje kupcu. Ukoliko kupac ne preuzme robu koja mu je stavljena na raspolaganje na ugovoreni dan ili u ugovorenom roku za isporuku, on od ugovorenog dana snosi

sve troškove i sav rizik za gubitak ili štete na robi. Prodavatelj snosi sve troškove i rizike od gubitka ili oštećenja robe do trenutka isporuke. Kupac snosi sve troškove i rizike od oštećenja ili gubitka robe od trenutka isporuke. Primjenom ovog termina obveze prodavatelja su minimalne i ne bi ga se trebalo koristiti ako kupac nije u mogućnosti obaviti sve izvozne formalnosti(Šćulac, 2019).

2.5.1.2. Pravilo FCA - (engl. Main carriage unpaid) Free Carrier - franko prijevoznik...imenovano mjesto

Termin FCA – primjenjuje se u svim vrstama prijevoza ili načine prijevoza. Prodavatelj isporučuje robu na dva načina:

Prvi način je dogovoreno mjesto isporuke, što znači da se prodavateljev prostor smatra onim prostorom gdje je roba predana kupcu onog trenutka kada je utovarena na prijevozno sredstvo koje je nabavio kupac.

Drugi način je imenovano neko drugo mjesto, odnosno roba je predana kupcu kada je po utovaru na prodavateljevo prijevozno sredstvo dopremljena na imenovano drugo mjesto, te bude spremna za istovar s tog prijevoznog sredstva i stavljena prijevozniku na raspolaganje.

Prodavatelj ima obvezu plaćanja svih izvoznih formalnosti koja su potrebna u toj zemlji izvoza, kao što je npr. izvozna dozvola, odobrenja, ali ne snosi troškove prijevoza niti osiguranja. Rizik za gubitak ili oštećenje robe prelazi s prodavatelja na kupca u trenutku isporuke robe prijevozniku. Kupac snosi sve rizike gubitka i oštećenja robe od trenutka utovara robe na prijevozno sredstvo ili je roba predana prijevozniku uz uvjet da kupac mora pravodobno obavijestiti prodavatelja o načinu prijevoza. Ukoliko to kupac ne učini, snosi sve troškove i rizike za gubitak ili oštećenje robe od ugovorenog datuma. Kupac ugovara prijevoz od mjesta isporuke o svom trošku i na svoj rizik plaća sve pristojbe, poreze i druge troškove, kao i troškove obavljanja carinskih formalnosti za uvoz robe (Šćulac, 2019).

2.5.1.3. Pravilo CPT – (engl. Carriage Paid To) vozarina plaćena do ... imenovano mjesto odredišta

Termin CPT - može se primijeniti za bilo koji način ili način prijevoza, a prodavatelj kupcu predaje robu prijevozniku kojega je on imenovao. Prodavatelj plaća sve troškove koji se odnose na robu do trenutka predaje prijevozniku u mjestu otpreme, uključujući i troškove utovara robe u prijevozno sredstvo. Prodavatelj plaća sve izvozne formalnosti kao što su izvozne dozvole,

odobrenja i ostalo. Prodavatelj plaća troškove prijevoza do imenovanog odredišta. Rizik gubitka ili oštećenja robe prelazi s prodavatelja na kupca predavanjem robe prijevozniku, ako prodavatelj ugovor i plaća prijevoz do imenovanog odredišta. Grupa C ima dvije sporne točke, a to je podjela troškova i prijenos rizika. Prodavatelj nema obvezu osiguranja. Kupac snosi sve rizike i gubitke ili oštećenja robe od trenutka kada je predana prijevozniku u mjestu otpreme. Kupac plaća sve troškove od trenutka isporuke robe koji nisu na teret prodavatelja, te troškove istovara ukoliko nisu na teret prodavatelja. Kupac plaća troškove uvoznog carinjenja (Šćulac, 2019).

2.5.1.4. Pravilo CIP – (engl. Carriage and Insurance Paid to) - vozarina i osiguranje plaćena do ... imenovano mjesto odredišta

Termin CIP- može se primijeniti za bilo koji način ili načine prijevoza, prodavatelj predaje robu kupcu predajom robe prijevozniku s kojim je prodavatelj sklopio ugovor o prijevozu. Prodavatelj plaća sve troškove koji se odnose na robu od trenutka njene predaje prijevozniku u mjestu otpreme, uključujući troškove utovara robe u prijevozno sredstvo, mora obaviti i platiti sve izvozne formalnosti koje traži zemlja izvoza, primjerice izvoznu dozvolu i druga odobrenja. Prodavatelj ima obvezu sklopiti ugovor o osiguranju s klauzulom A koja se koristi u slučaju štete na robi. Prijenos rizika događa se kada je roba predana prijevozniku, a ne kada je stigla na mjesto odredišta, što znači da se prijelaz rizika i raspodjela troškova s prodavatelja na kupca ne odvija u isto vrijeme i na istom mjestu. Kupac snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe od trenutka isporuke plaća sve troškove i troškove istovara ukoliko nisu na teret prodavatelja sukladno ugovoru o prijevozu. Kupac plaća sve troškove uvoznog carinjenja (Šćulac, 2019).

2.5.1.5. Pravilo DAP (eng. Delivered at Place or Delivery duty paid) – prodano na mjesto.... (imenovano mjesto odredišta)

Termin DAP - može se primijeniti za bilo koji način ili načine prijevoza, prodavatelj robu predaje kupcu kada mu je stavi na raspolaganje na dolaznom prijevoznom sredstvu koje je spremno za istovar na imenovanom mjestu odredišta i neocarinjenu za uvoz. Prodavatelj plaća sve troškove koji se odnose na robu do trenutka njene predaje prijevozniku u mjestu otpreme, uključujući troškove utovara robe u prijevozno sredstvo, te mora obaviti i platiti sve izvozne i provodne formalnosti koje traže zemlje izvoza i provoza, npr. izvozne dozvole i druga odobrenja. Prodavatelj ugovara prijevoz i plaća troškove prijevoza robe do imenovanog odredišta. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Sve rizike u kretanju robom

do stavljanja na raspolaganje kupcu snosi prodavatelj. Istovar robe s vozila u mjestu odredišta obveza je kupca. Kod ovog pariteta vidljivo je da se za razliku od grupe C podjela troškova i prijenos rizika poklapaju. Kupac snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe od trenutka preuzimanja u mjestu odredišta, te plaća troškove istovara robe u mjestu odredišta, o svom trošku pribavlja uvozne dozvole i druga odobrenja te obavlja uvozne carinske formalnosti. (Šćulac, 2019).

2.5.1.6. Pravilo DPU – (engl. Delivered at Place Unloaded) - prodano na mjesto istovareno.... (imenovano mjesto odredišta)

Termin DPU – uveden je revidiranjem INCOTERMS® 2020.. Radi se o terminu DAT samo pod promijenjenim nazivom. Termin DAT više ne postoji. Može se primijeniti za bilo koji način ili način prijevoza. Prodavatelj predaje robu kupcu kad je istovarena s prijevoznog sredstva i stavljena kupcu na raspolaganje u imenovanom mjestu odredišta. Prodavatelj plaća sve troškove koji se odnose na robu do trenutka njene predaje prijevozniku u mjestu otpreme, uključujući troškove utovara robe u prijevozno sredstvo, te mora obaviti i platiti sve izvozne i provozne formalnosti koje traži zemlja izvoza i provoza, kao što su npr. izvozne dozvole i odobrenja. Prodavatelj ugovara prijevoz i plaća troškove prijevoza robe do imenovanog odredišta, kao i troškove istovara na dogovorenom mjestu odredišta. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Prodavatelj snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe do trenutka predaje primatelju na dogovorenom mjestu. Kupac snosi sve rizike i troškove zbog gubitka ili oštećenja robe od trenutka kada je roba istovarena na dogovorenom mjestu. Kupac o svom trošku nabavlja uvoznu dozvolu i druga odobrenja, obavlja uvozne carinske formalnosti i plaća sve pristojbe, poreze i druge troškove koji se plaćaju na uvoz robe. Kod ovog pariteta izuzetno je važno točno odrediti mjesto gdje će roba biti istovarena, jer o tome ovisi plaćanje troškova i snošenja rizika (Šćulac, 2019).

2.5.1.7. Pravilo DDP (eng. Delivered Duty paid) – prodano ocarinjeno

Termin DDP – može se primijeniti za bilo koji način ili način prijevoza, a navedeni termin uključuje najviše obveze za prodavatelja koje su ispunjene kada je roba stavljena kupcu na raspolaganje, te obavljene uvozne formalnosti, na dolaznom prijevoznom sredstvu, a roba je spremna na istovar u imenovanom mjestu. Prodavatelj plaća sve troškove koji se odnose na robu do trenutka njene predaje prijevozniku u mjestu otpreme, uključujući troškove utovara robe u prijevozno sredstvo, a mora obaviti i platiti sve izvozne i provozne formalnosti koje traži

zemlja izvoza i provoza, primjerice izvozne dozvole i druga odobrenja. Prodavatelj ugovara prijevoz i plaća troškove prijevoza robe do imenovanog odredišta. Prodavatelj ima obvezu obavljanja uvoznog carinjenja uz plaćanje svih carinskih davanja i drugih troškova vezano uz uvoz robe. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. U ovom slučaju, kao i kod DAP termina poklapaju se podjela troškova i prijenos rizika prodaja roba, kao i dolazak na odredište. Prodavatelj snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe do trenutka isporuke u mjestu odredišta. Kupac plaća sve troškove i snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe do trenutka isporuke u mjestu odredišta. Kupac plaća također troškove istovara robe (Šćulac, 2019).

2.5.2. Pravila koja se primjenjuju samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama (FAS, FOB, CFR, CIF)

2.5.2.1. Pravilo FAS – (engl. Free Alongside Ship) – franko uz bok broda ... (imenovana luka otpreme) besplatan uz brod (nazvana luka ukrcaja)

Termin FAS – može se primijeniti samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama, pri čemu prodavatelj predaje robu kupcu kada je stavljena uz bok broda (npr. na doku) koju je kupac odredio u imenovanoj luci otpreme. U praksi se FAS termin koristi za prijevoz rasutog tereta ili terete velike mase i ne bi ga se trebalo koristiti u intermodalnom prijevozu kontejnera morem ili unutarnjim plovnim putevima. U tom slučaju trebalo bi razmotriti korištenje pariteta FCA. Prodavatelj mora obaviti i platiti sve izvozne formalnosti koje traže zemlje izvoza, primjerice izvozne dozvole ili odobrenja. Ujedno plaća sve troškove dopreme robe do točke isporuke unutar luke utvara. Prodavatelj snosi rizik za gubitak ili oštećenje robe tijekom prijevoza robe do predaje uz bok naznačenog broda i troškove tog prijevoza. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Rizik gubitka ili oštećena robe prelazi s prodavatelja na kupca kada je roba stavljena uz bok broda, a kupac od toga trenutka nadalje snosi sve troškove. Kupac plaća troškove utovara robe na brod, ugovara i plaća troškove prijevoza od ugovorene luke utovara, ugovara i plaća osiguranje, te snosi sve rizike gubitka ili oštećenja robe od trenutka preuzimanja unutar luke utovara. Kupac obavlja uvozne carinske formalnosti (Šćulac, 2019).

2.5.2.2. Pravilo FOB – (engl. Free On Board) – franko brod.... (imenovana luka otpreme)

Termin FOB – može se primijeniti samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama, pri čemu je prodavatelj kupcu predao robu ukrcavanjem na plovilo koje je odredio kupac u imenovanoj luci

otpreme. INCOTERMS® 2020 ukazuju da se ovaj termin ne bi trebao koristiti u intermodalnom u pomorskom prijevozu kontejnera. U pomorskom prijevozu kontejnera treba primjenjivati termin FCA. Prodavatelj mora obaviti i platiti sve izvozne formalnosti koje traži zemlja izvoza, primjerice izvozne dozvole i druga odobrenja. Prodavatelj ugovor i plaća sve troškove dopreme robe do luke utovara i snosi sve troškove utovara robe na brod. Rizik i gubitak ili oštećenje robe prelazi s prodavatelja na kupca u trenutku kada se roba ukrca na palubu broda i to kada je ukrcana cjelokupna pošiljka. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Kupac sklapa ugovor o prijevozu i plaća troškove prijevoza od ugovorene luke utovara te snosi sve rizike od gubitka i oštećenja robe od trenutka završetka utovara robe na brod. Kupac pribavlja uvozne dozvole, te obavlja uvozne carinske formalnosti (Šćulac, 2019).

2.5.2.3. Pravilo CFR – (engl. Cost and Freight) – trošak i vozarina... (imenovana luka odredišta)

Termin CFR - može se primijeniti samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama, prodavatelj kupcu prodaje robu ukrcavanjem na plovilo. Ako se koristi više od jednog načina prijevoza što je uobičajeno kada se roba predaje prijevozniku u kontejnerskom terminalu umjesto CFR prikladniji je CPT. Prodavateljeva je obveza ugovaranje prijevoza i plaćanje vozarina do naznačene luke utovara, utovar robe na brod, te snosi sve rizike od gubitka ili oštećenja robe do trenutka završetka utvara. Prodavatelj sklapa ugovor o prijevozu plaća prijevoz robe do luke odredišta i dio troškova istovara, ukoliko to proizlazi iz ugovora o prijevozu. Prodavatelj mora obaviti i platiti sve izvozne formalnosti koje traži zemlja izvoza primjerice izvoznu dozvolu i druga odobrenja. Rizik gubitka ili oštećenja robe prelazi s prodavatelja na kupca kada je roba ukrcana na plovilo i smatra se da je prodavatelj izvršio svoju obvezu predaje robe bez obzira je li roba stigla na svoje odredište. Prodavatelj nema obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Kao i kod drugih C pravila, kod ovog termina ne podudaraju se mjesto i vrijeme prijelaza troškova i rizika. Kupac snosi sve rizike od gubitka ili oštećenja robe od trenutka završetka utovara robe na brod. On plaća troškove istovara u luci odredišta, uključujući i takse za vezivanje broda i pretovar, ukoliko ti troškovi ne padaju na prodavatelja sukladno ugovoru o prijevozu. Kupac pribavlja uvozne dozvole i druga odobrenja obavlja uvozne carinske formalnosti (Šćulac, 2019).

2.5.2.4. Pravilo CIF – (engl. Cost Insurance and Freight) - trošak, osiguranje i vozarina (imenovana luka odredište)

Termin CIF može se primijeniti samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama, prodavatelj prodaje robu kupcu ukrcajem na plovilo. Ako se koristi više od jednog načina prijevoza što je uobičajeno kada se roba predaje prijevozniku u kontejnerskom terminalu – umjesto CIF prikladniji je termin CIP. Prodavatelj je dužan platiti troškove dopreme robe do luke ukrcaja, troškove ukrcaja na brod i vozarinu do luke odredišta. Ima još obvezu sklopiti ugovor o osiguranju s klauzulom C (minimalno pokriće) protiv rizika kupca od gubitka ili oštećenja robe tijekom prijevoza. Prodavatelj mora obaviti i platiti sve izvozne formalnosti koje traži zemlja izvoza npr. izvozne dozvole ili odobrenja. Prijelaz rizika kao i kod CFR termina nije kada je roba stigla u mjesto odredišta nego kada je predana prijevozniku, što znači da je prijelaz rizika i raspodjela troškova s prodavatelja na kupca ne odvijaju u isto vrijeme i na istom mjestu. Rizik od gubitka ili oštećenja na robi prelazi s prodavatelja na kupca u trenutku ukrcaja robe na brod. Kupac snosi sve rizike i gubitke ili oštećenja robe od trenutka kada je predana brodaru u luci otpreme. Kupac plaća sve troškove od trenutka isporuke koji nisu na teret prodavatelja, te troškove istovara ukoliko nisu na teret prodavatelja, sukladno o ugovoru o prijevozu. Uvoznik plaća sve pristojbe poreza i druge troškove koji se plaćaju na uvoz robe te obavlja uvozno carinjenje (Šćulac, 2019).

3. KLJUČNE PROMJENE u INCOTERMS® 2020 NA IZDANJE INCOTERMS® 2010

Ključne promjene INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010, mogu se sažeti u nekoliko ključnih promjena. Prva ključna promjena, a možda i najvažnija, odnosi se na uvođenje novog pravila DPU (engl. Delivered at Place Unloaded) - prodano na mjesto istovareno.... (imenovano mjesto odredišta). Uvođenjem pravila DPU ukinuto je pravilo DAT. Novim pravilom DPU, omogućena je isporuka robe na imenovanom mjestu, dok je po pravilu DAT isporuka robe bila „terminal“. Pravilom DPU omogućeno je da odredite isporuke može biti bilo koje dogovoreno mjesto, a ne samo terminal, što je po pravilu DAT bilo obvezno. Pravilo DPU obvezuje prodavatelja da preda robu kupcu kada je istovari s prijevoznog sredstva i stavi je na raspolaganje kupcu na dogovorenom mjestu.

Druga ključna promjena u INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010 odnosi se na uporabu pravila FCA (engl. Main carriage unpaid) Free Carrier - Franko prijevoznik...imenovano mjesto u pomorskom prijevozu. Promjena u INCOTERMS® 2020 omogućila je da kupac ima pravo zatraži izdavanje teretnog lista (onboard) od brodskog prijevoznika za kontejner i robu prilikom utovara na brod. Brodski prijevoznik je u obvezi izdati teretni list kupcu. Potreba za izdavanjem teretnog lista ispostavila se iz razloga što su brodski prijevoznici uglavnom izbjegavali izdati tovarni list (eng. on board) kada su roba i kontejner utovarili na brod, a pogotovo ako je roba isporučena posredničkim prijevozima (npr. kamionom), umjesto izravnim prijevozom od prodavatelja.

Treća ključna izmjena dogodila se na pravilima CIF i CIP, a odnosi se na različite razine osiguranja. Pravila CIF i CIP su jedina pravila koja od prodavatelja zahtijevaju kupnju osiguranja u ime kupca. U odnosu na pravila INCOTERMS® 2010, osiguravajuće pokriće za CIF i CIP pravila bila je potrebna klauzula C Instituta Cargo. Prema novim INCOTERMS® 2020, pravilo CIP zahtijeva osiguranje u skladu s klauzulom Instituta Cargo A, a bila je potrebna klauzula Institut Cargo C, dok je za pravilo CIF osiguranje ostalo u skladu s klauzulom Instituta Cargo C.

Četvrta ključna promjena koja se dogodila u INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010 je ta da su ažurirani troškovi i propisi, odnosno da su troškovi sada regulirani pod odsjecima A9/B9 svakog pravila. Njihovom regulacijom je omogućeno da prodavatelj i kupac

na jednom mjestu mogu naći sve troškove za koje su odgovorni po uporabi svakog INCOTERMS® pravilima.

Peta ključna izmjena u INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010 je povećanje sigurnosti u prijevozu robe (obavezno se provjerava i vrši /screening/ kontejnera). U točkama A 4 i A7 INCOTERMS® 2020 objašnjeno je pitanje sigurnosti, te odgovornosti u smislu pribavljanja odgovarajuće dokumentacije i plaćanja potrebnih troškova za obavljene provjere.

Šesta i posljednja ključna izmjena u INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010, odnosi se na poslužitelje prijevoza. Naime, u INCOTERMS® 2010 smatralo se da će sav prijevoz između kupca i prodavatelja obavljati treća osoba, odnosno prijevoznik. Revidiranjem INCOTERMS® 2020 omogućeno je korištenje vlastitih prijevoznih sredstava za isporuku robe, pa tako neki kupci i prodavatelji koriste vlastiti prijevoz uključujući kamione ili zrakoplove za isporuku robe. Ukoliko kupac koristi vlastito prijevozno sredstvo za isporuku robe, primjenom pravila FCA u B4 odredbi navodi se da kupac o svom trošku ugovara ili organizira prijevoz robe od imenovanog mjesta predaje, osim kada je ugovor o prijevozu sklopio prodavatelj u skladu s odredbom A4 gdje se upućuje na korištenje vlastitog prijevoza. Upotreba vlastitog prijevoza omogućena je kupcu prema pravilu FCA, a može se upotrebljavati i primjeri pravila DAP, DPU i DDP. (Izvor: Hrvatska gospodarska komora 2019. INCOTERMS® 2020.)

Prema vrstama prijevoza u tablicama 3. do 14. dan je prikaz ključnih izmjena INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010. U tablicama je dana usporedba ključnih izmjena INCOTERMS® 2020 pravila na izdanje INCOTERMS® 2010, na način da su opisane i prikazane promjene koje su se dogodile u primjeni pojedinog INCOTERMS® pravila. Provedena je analiza prema obvezama osiguranja, obvezama izvoznog i uvoznog carinjenja robe, točke prijelaza rizika i točke prijelaza troška prijevoza koje nastaju između kupca i prodavatelja primjenom pojedinog INCOTERMS® pravila. U daljnjem tekstu dan je opis i analiza po INCOTERMS® pravilima.

Pravilo: EXW – (engl. *Ex Works*) ex- radovi – franko tvornica ... imenovano mjesto

Značajnih promjena u primjeni novog pravila po INCOTERMS® 2020 odnosu na INCOTERMS® 2010 nije bilo. (Tablica 3.). Prodavatelj i kupac i dalje nemaju obvezu osiguranja. Kupac mora obaviti sve carinske izvozne i uvozne formalnosti nad robom. Točka prijelaza rizika s prodavatelja na kupca nastaje u trenutku kada je roba kupcu stavljena na raspolaganje u prostorijama (skladištu, u tvornici prodavatelja), ali ne i kada je utovarena.

Troškove prijevoza plaća kupac od trenutka isporuke robe na dogovorenom mjestu ili skladištu prodavatelja ili tvornici. Obveze prodavatelja primjenom ovog pravila su minimalne.

Tablica 3.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa E

Primjena u svim vrstama prijevoza		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
PRVA SKUPINA GRUPA E EXW	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke ili skladište prodavatelja	Dogovoreno mjesto isporuke ili skladište prodavatelja
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke ili skladište prodavatelja	Dogovoreno mjesto isporuke ili skladište prodavatelja

Izvor: izrada autora

Pravilo: FCA - (engl. *Main carriage unpaid*) Free Carrier - Franko prijevoznik...imenovano mjesto

Ovo pravilo dobilo je dodatak u INCOTERMS® 2020 u odnosu na izdanje INCOTERMS® 2010. (Tablica 4.) Dodatak je omogućio da prodavatelj ili kupac mogu koristiti vlastita prijevozna sredstva za prikupljanje robe, uključujući prijevoz robe kamionom ili zrakoplovom. Druga promjena po ovom pravilu u INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010 odnosi se na prijevoz robe brodom. Kod broskog prijevoza uglavnom se upotrebljava pravilo FOB pri čemu prodavatelj snosi značajni rizik. Rizik se odnosi na robu koja se prevozi kontejnerom. Naime, kada kontejner stigne s robom u luku odredišta, prodavatelj često puta gubi kontrolu nad kontejnerom. Primjenom FOB pravila, prodavatelj je odgovoran za robu sve dok se kontejner s robom ne tovari na brod, pri čemu se prodavatelj često izlaže riziku i trošku. Stoga je u INCOTERMS® 2020 donesen dodatak koji daje mogućnost upotrebe pravila FCA u pomorskom prometu, čijom primjenom u takovim slučajevima upućuje kupca da od prijevoznika (brodara) zahtijeva izdavanje prijevoznog

dokumenta brodsku teretnicu (engl. on board) u kojoj je prijevoznik dužan izdati teretnicu kada je roba utovarena na brod. Osim navedenih promjena, primjenom ovog pravila obveze osiguranja, obveze izvoznog/uvoznog carinjenja robe, te točke rizika i točke prijelaza troškova prijevoza ostale su iste u odnosu na izdanje INCOTERMS® 2010.

Tablica 4.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa F

Primjena u svim vrstama prijevoza		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
DRUGA SKUPINA GRUPA F FCA	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Mjesto isporuke predaja robe prvom prijevozniku	Mjesto isporuke predaja robe prvom prijevozniku
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke	Dogovoreno mjesto isporuke

Izvor: izrada autora

Pravilo: CPT – (engl. *Carriage Paid To*) Vozarina plaćena do ... imenovano mjesto

Značajnih promjena u primjeni novog pravila po INCOTERMS® 2020 u odnosu na izdanje INCOTERMS® 2010 nije bilo. (Tablica 5.). Prodavatelj i kupac i dalje nemaju obvezu osiguranja. Prodavatelj mora obaviti sve carinske izvozne formalnosti, dok sve uvozne formalnosti mora obaviti kupca. Točka prijelaza rizika s prodavatelja na kupca nastaje u trenutku kada je roba predana prvom prijevozniku, ako prodavatelj ugovor i plaća prijevoz do dogovorenog mjesta isporuke. Ukoliko se za prijevoz robe od mjesta odredišta upotrebljava više uzastopnih prijevoznika, rizici prelaze kada je roba predana prvom prijevozniku. Točka prijelaza troška prijevoza s prodavatelja na kupca nastaje kada je roba predana prijevozniku u mjestu otpreme, odnosno na dogovorenom mjestu isporuke.

Tablica 5.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 -grupa C

Primjena u svim vrstama prijevoza	INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020	
TREĆA SKUPINA GRUPA C CPT	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke, predaja robe prvom prijevozniku	Dogovoreno mjesto isporuke, predaja robe prvom prijevozniku
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke	Dogovoreno mjesto isporuke

Izvor: izrada autora

Pravilo: CIP – (engl. *Carriage and Insurance Paid to*) Vozarina i osiguranje plaćena do ... imenovano mjesto odredišta

Promjena u primjeni ovog pravila po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 odnosi se na primjenu klauzule osiguranja. (Tablica 6.). Kod ovog pravila prodavatelj dostavlja robu prijevozniku i on plaća prijevoz i osiguranje do dogovorenog mjesta isporuke. Prema INCOTERMS® 2010 pravilima, prodavatelj je u obvezi ishoditi osiguranje za kupca koje odgovara institutskoj klauzuli za teret C ili sličnoj, dok je prema INCOTERMS® 2020 klauzula osiguranja povećana sa C na A. Klauzula osiguranja A jedna je od najraširenijih pomorskih osiguranja i zato treba biti spreman platiti visoku premiju da bi se dobilo šire pokriće. Osim navedenih promjena, obveza osiguranja pada na teret prodavatelja kako je bilo u izdanju INCOTERMS® 2010, obveza izvoznog carinjenja i dalje ostaje na prodavatelju, dok obveza uvoznog carinjenja pada na teret kupca, a točka prijelaza rizika s prodavatelja na kupca dogovoreno mjesto isporuke predaje robe prvom prijevozniku.

Tablica 6.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa C

Primjena u svim vrstama prijevoza		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
TREĆA SKUPINA GRUPA C CIP	Obveza osiguranja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke predaja robe prvom prijevozniku	Dogovoreno mjesto isporuke predaja robe prvom prijevozniku
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke	Dogovoreno mjesto isporuke

Izvor: izrada autora

Pravilo DAP (eng. *Delivered at Place or Delivery duty paid*) Prodano na mjesto.... (imenovano mjesto odredišta)

Značajnih promjena u primjeni novog pravila po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 nije bilo. (Tablica 7.). Prodavatelj i kupac nemaju obvezu sklapanja ugovora o osiguranja. Obveza izvoznog carinjenja je na prodavatelju, dok je obveza uvoznog carinjenja ostala na kupcu. Prodavatelj i dalje plaća sve troškove koji se odnose na robu do trenutka njene predaje prijevozniku na dogovorenom mjestu otpreme. Prodavatelj plaća i troškove utovara robe na prijevozno sredstvo. Točka prijelaza rizika s prodavatelja na kupca je trenutak kada je roba spremna za istovar i stavljena na raspolaganje kupcu na dogovorenom mjestu isporuke koje može biti npr.: terminal, luka i dr. Primjenom ovog pravila podjela troška i prijenos rizika se poklapaju.

Tablica 7.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa D

Primjena u svim vrstama prijevoza	INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020	
ČETVRTA SKUPINA GRUPA D DAP	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke, terminal/luka-mjesto (roba spremna za istovar)	Dogovoreno mjesto isporuke, terminal/luka-mjesto (roba spremna za istovar)
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto isporuke, terminal/luka-mjesto (roba spremna za istovar)	Dogovoreno mjesto isporuke, terminal/luka-mjesto (roba spremna za istovar)

Izvor: izrada autora

Pravilo DPU – (engl. *Delivered at Place Unloaded*) Prodano na mjesto istovareno... (imenovano mjesto odredišta)

Glavna i značajna promjena koja se dogodila u INCOTERMS® 2020 u odnosu na izdanje INCOTERMS® 2010 je uvođenje novog pravila DPU. (Tablica 8.). Pravilo DPU – predano na mjesto istovareno ... (imenovano mjesto odredišta), zamijenilo je dosadašnje pravilo DAT kojemu je mjesto isporuke bilo obvezno isporučeno na terminal. U pravilu DAT, obveze prodavatelja prestaju kada se ne istovarena roba stavi na raspolaganje kupcu na imenovanom terminalu, dok uvođenjem novog pravila DPU obveze prodavatelja prestaju kada se istovarena roba stavi na raspolaganje kupcu na dogovorenom mjestu istovara. Uvođenjem novog pravila DPU omogućeno je da odredište, odnosno dogovoreno mjesto isporuke može biti bilo koje mjesto isporuke, a ne samo terminal kako je bilo obvezno prema pravilu DAT. Pravilom DPU prodavatelj je u obvezi platiti troškove izvoznog carinjenja, a kupac plaća troškove uvoznog carinjenja. Prodavatelj ugovara prijevoz i plaća troškove prijevoza do imenovanog mjesta isporuke, kao i troškove istovara na dogovorenom mjestu odredišta. Točka prijelaza rizika s

prodavatelja na kupca nastaje na dogovorenom mjestu isporuke kada je roba istovarena. Ukoliko se primjenjuje ovo pravilo, vrlo je bitno odrediti mjesto gdje će roba biti istovarena, jer o tome ovisi plaćanje na uvoz robe.

Tablica 8.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 -grupa D

Primjena u svim vrstama prijevoza		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
ČETVRTA SKUPINA GRUPA D DPU	Obveza osiguranja		Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja		Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja		Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac		Dogovoreno mjesto isporuke
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac		Dogovoreno mjesto isporuke

Izvor: izrada autora

Pravilo: DDP (eng. *Delivered Duty paid*) prodano ocarinjeno

Značajnih promjena u primjeni pravila DDP po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 nije bilo. Najveća obveza prodavatelja ostaje po ovom pravilu. Prodavateljeva obveze prestaju kada je roba stavljena kupcu na raspolaganje nakon obavljenih uvoznih carinskih formalnosti na dolaznom prijevoznom sredstvu i kada je roba spremna za istovar na dogovorenom mjestu odredišta. Prodavatelj ugovara prijevoz i plaća troškove robe do dogovorenog mjesta odredišta. Prodavatelj i kupac nemaju obvezu sklapanja ugovora o osiguranju. Točka prijelaza troška prijevoza s prodavatelja na kupca, nastaje kada prodavatelj isporučio robu kupcu na dogovorenom mjestu odredišta.

Tablica 9.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010

Primjena u svim vrstama prijevoza		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
ČETVRTA SKUPINA GRUPA D DDP	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto odredišta (roba spremna za istovar)	Dogovoreno mjesto odredišta
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Dogovoreno mjesto odredišta (roba spremna za istovar)	Dogovoreno mjesto odredišta

Izvor: izrada autora

Pravilo FAS – (engl. *Free Alongside Ship* – Franko uz bok broda ... (imenovana luka otpreme) besplatan uz brod (nazvana luka ukrcaja)

Značajnih promjena u primjeni pravila FAS po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 nije bilo. (Tablica 10.). Prodavatelj i kupac nemaju obvezu sklopiti ugovor o osiguranju. Obveze izvoznog carinjenja padaju na teret prodavatelja, dok obveze uvoznog carinjenja padaju na teret kupca. Rizik gubitka ili oštećenja nad robom prelazi s prodavatelja na kupca kada je roba stavljena uz bok broda, tog trenutka kupac snosi sve troškove nad robom. Ovo pravilo se u praksi uglavnom upotrebljava za prijevoz rasutog tereta ili tereta velike mase i ne bi ga se trebalo upotrebljavati u intermodalnom prijevozu kontejnera morem ili unutarnjim polovnim putem. U tom slučaju bolje je razmotriti upotrebu pravila FCA.

Tablica 10.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010

Primjena samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
DRUGA SKUPINA GRUPA F FAS	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Luka utovara	Luka utovara uz bok broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka utovara	Luka utovara Uz bok broda

Izvor: izrada autora

Pravilo FOB – (engl. *Free On Board*) – Franko brod.... (imenovana luka otpreme)

Promjena u primjeni pravila FOB (Tablica 11.) po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 upućuju na uporabu pravila FCA ukoliko se radi o intermodalnom pomorskom prijevozu kontejnera. Ukoliko se radi o pomorskom intermodalnom prijevozu kontejnera, pravilo FOB ne bi se trebao upotrijebiti, već upotrijebiti pravilo FCA. Osim navedene promjene po ovom pravilu nije bilo značajnih promjena i dalje prodavatelj nema obvezu sklapanja ugovora o osiguranju, obveza izvoznog carinjenja pada na teret prodavatelja, dok obveza uvoznog carinjenja pada na teret kupca. Točka prijelaza rizika za gubitak ili oštećenje robe prelazi s prodavatelja na kupca u trenutku ukrcanja cjelokupne robe na palubu broda. Točka prijelaza troška prijevoza s prodavatelja na kupca nastaje kada prodavatelj dopremi robu do luke utovara i istovara robu na brod, pri čemu troškovi utovara na brod padaju na teret prodavatelja.

Tablica 11.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010

Primjena samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
DRUGA SKUPINA GRUPA F FOB	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi broda	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta	Luka odredišta

Izvor: izrada autora

Pravilo: CFR – (engl. *Cost and Freight*) - trošak i vozarina... (imenovana luka odredišta)

Značajnih promjena u primjeni pravila CFR po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 nije bilo. (Tablica 12.). Ukoliko se ovo pravilo upotrebljava za više od jednog načina prijevoza što je i uobičajeno, jer se roba primjenom ovog pravila uglavnom predaje kontejnerskom prijevozniku na terminalu, umjesto primjene pravila CFR u ovakvim slučajevima bilo bi prikladnije primijeniti pravilo CPT. Primjenom pravila CFR prodavatelj nema obvezu sklapanja ugovor o osiguranju. Prodavateljeva obveza je plaćanje izvoznog carinjenja, dok je kupčeva obveza plaćanja uvoznog carinjenja. Prodavatelj ima obvezu ugovaranja prijevoza i plaćanja svih troškova prijevoza do naznačene luke odredišta. Točka rizika gubitka ili oštećenja robe s prodavatelja na kupca nastaje kada prodavatelj ukrca robu na plovilo, odnosno kada je izvršena isporuka na palubi broda. Primjenom pravila grupe C ne podudaraju se mjesto i vrijeme prijelaza troška i rizika.

Tablica 12.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010

Primjena samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama	INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020	
TREĆA SKUPINA GRUPA C CFR	Obveza osiguranja	Bez obveze	Bez obaveze
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi broda	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta	Luka odredišta

Izvor: izrada autora

Pravilo CIF – (engl. *Cost Insurance and Freight*) - Trošak, osiguranje i vozarina ... (imenovana luka odredište)

Promjena u primjeni pravila CIF (Tablica 13.) po INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 odnosi se na primjenu klauzule osiguranja koja je kod pravila CIF ostala ista obavezna primjena „Institut teretne klauzule C“, dok je za pravilo CIP propisana primjena „Instituta teretne klauzule sa C na A“. To znači da je prodavatelj u obvezi sklopiti ugovor o osiguranju s klauzulom C (minimalno pokriće). Pravilom CIF prodavatelj predaje robu kupcu kada je roba ukrcana na plovilo. Ukoliko se ovo pravilo upotrebljava za više od jednog načina prijevoza što je i uobičajeno, jer se roba primjenom ovog pravila uglavnom predaje kontejnerskom prijevozniku na terminalu, umjesto primjene pravila CIF bilo bi prikladnije primijeniti pravilo CIP. Primjenom pravila CIF obveze izvoznog carinjenja padaju na teret prodavatelja, dok obveze uvoznog carinjenja padaju na teret kupca. Točka prijenosa rizika s prodavatelja na kupca nastaje u trenutku završetka ukrcanja na brod. Točku rizika kao i kod pravila CFR ne smatra se trenutkom kada je roba stigla na mjesto odredišta, već kada je predana prijevozniku. U tom slučaju, prijelaz rizika i raspodjela troškova s prodavatelja na kupca ne odvija u isto vrijeme i na istom mjestu.

Tablica 13.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010

Primjena samo za prijevoz morem i unutarnjim vodama		INCOTERMS® 2010	INCOTERMS® 2020
TREĆA SKUPINA GRUPA C CIF	Obveza osiguranja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza izvoznog carinjenja	Prodavatelj	Prodavatelj
	Obveza uvoznog carinjenja	Kupac	Kupac
	Točka prijelaza rizika prodavatelj/kupac	Isporuka na palubi brod	Isporuka na palubi broda
	Točka prijelaza troška prijevoza prodavatelj/kupac	Luka odredišta	Luka odredišta

Izvor: izrada autora

Usporedbom i analizom pravila INCOTERMS® 2020 na izdanje INCOTERMS® 2010 može se zaključiti da u obvezama osiguranja, uvoznog i izvoznog carinjenja robe, točke prijelaza rizika s prodavatelja na kupca i obrnuto, te točke prijelaza prijevoza s prodavatelja na kupca i obrnuto nije bilo značajnih promjena koje bi utjecale na cijenu robe, osim kod primjene pravila CIP gdje se je povećala razina osiguranja, a koje povećanje bi moglo dovesti do povećanja troškova.

4. ULOGA PRAVILA ISPORUKE INCOTERMS 2010 i INCOTERMS® 2020 U OPSKRBNOM LANCU I NABAVI ROBE

Kako pripremiti prodaju robe i organizirati prijevoz, jedno je od značajnih pitanja nabave i opskrbe robe. Cilj svakog opskrbnog lanca i nabave robe je zadovoljenje potreba potrošača, a da pri tome ostvare neku komercijalnu dobit. Kako bi ostvarili komercijalnu dobit potrebno je uzeti u obzir sve čimbenike koji utječu na prodajnu cijenu proizvoda. Neki od čimbenika koji utječu na prodajnu cijenu proizvoda su troškovi prijevoza, pakiranja, ukrcaja i osiguranja. Svi ti troškovi ulaze u troškove nabave i terete cijenu po kojoj se proizvod prodaje krajnjem potrošaču. Osim navedenih čimbenika koji utječu na prodajnu cijenu proizvoda, bitan čimbenik pri nabavi robe je rok i način isporuke proizvoda. Kako bi odabran proizvod bio dopremljen do potrošača, potrebno je da isti stigne u pravo vrijeme na pravom mjestu i to po troškovima isporuke i prodajnoj cijeni koja je prihvatljiva za potrošača/ prodavatelja i kupca. Stoga je prilikom sklapanja ugovora o nabavi i opskrbi robe potrebno odabrati pravilnu klauzulu INCOTERMS® koja će im osigurati način i rok isporuke robe na dogovorenom mjestu uz što povoljnije troškove prijevoza. Način isporuke odnosi se na vrstu prijevoza kojom će ugovoreni proizvod dopremiti do krajnjeg potrošača, dok mjesto isporuke i način preuzimanja robe dogovara se odabirom klauzule INCOTERMS®. Uloga pravila INCOTERMS® je od velikog značenja u svakom kupoprodajnom odnosu između kupca i prodavatelja. Njihovom uporabom uređuju se odgovornosti između prodavatelja i kupca za isporuku robe, tko će snositi troškove prijevoza, a tko troškove rizika ukoliko dođe do štete.

Kako bi se utvrdila uloga pravila INCOTERMS® u opskrbnom lancu i nabavi robe, ukratko će se objasniti u kojima fazama opskrbnog lanca i nabavi robe je potrebno usmjeriti se na njihovu ulogu.

Informacije u opskrbnom lancu zbog potražnje nekog proizvoda cirkuliraju od dobavljača, preko zahtjeva za nabavu prema proizvodnji, iz proizvodnje u skladište iz skladišta prema distribuciji, kako bi proizvod konačno završio kod krajnjeg kupca/potrošača. Iz navedenog se može zaključiti da se u lancu opskrbe i nabavi robe odvijaju procesi u kojima su uključeni dobavljači, proizvodnja, distribucija, trgovci i kupci, koji su organizirani kao sustav aktivnosti, informacija, resursa, a sve zbog zadovoljenja krajnjeg potrošača uslugama ili proizvodom.

Iz navedenoga se može zaključiti da u opskrbnom lancu nisu uključeni samo proizvođači i potrošači, već jedan od bitnih čimbenika u odvijanju procesa opskrbnog lanca čine i

prijevoznici. Oni svojom uslugom prijevoza omogućavaju učinkovitiju distribuciju i partnerstvo duž lanca. Stoga odabir pravila INCOTERMS® ima značajnu ulogu u ostvarivanju opskrbnog lanca. Pravilan odabir pravila INCOTERMS® omogućuje dobavljaču da odabran proizvod iz proizvodnje bude distribuiran u određenom roku na dogovoreno mjesto krajnjem kupcu. Kako izmjene u pravilima INCOTERMS® 2020 u odnosu na INCOTERMS® 2010 ne utječu značajnije na prodajnu cijenu robe, isti se mogu primijeniti u ugovorima o opskrbi robe.

U procesu nabave, ulogu pravila INCOTERMS® treba uzeti u obzir, već kod planiranja nabave, jer je bitno utvrditi količinu i vrijednost pojedine nabavke proizvoda iz prosječnih stanja. U planu nabave pojedinog proizvoda, potrebno je utvrditi cijenu robe i termine nabave (Ružić, Tomičić, i Turkalj 2002, 219 -220).

Isto tako, prilikom izbora dobavljača od koga će trgovačko društvo nabavljati traženi proizvod, značajnu ulogu u nabavi robe predstavlja cijena proizvoda. Trgovačko društvo prilikom izbora dobavljača treba uzeti u obzir sve troškove koji ulaze u prodajnu cijenu proizvoda, a prije svega troškove prijevoza, pakiranja, troškove ambalaže i drugo, jer svi oni ulaze u nabavnu cijenu proizvoda, te terete cijenu po kojoj će se cijeni traženi proizvod prodati krajnjem potrošaču. Ukoliko se proizvod prodaje s isporukom franko dobavljač, može biti skuplji od proizvoda koji se prodaje po istoj cijeni koji je prodan na paritetu isporuke franko kupac. Prilikom nabave proizvoda, potrebno je uzeti u obzir da najpovoljnija cijena proizvoda, nije najbitnija, već i cijena koja će osigurati najekonomičniji izvor nabave. (Ferišak, 2002, 423-424)

Može se zaključiti da pravilan odabir pravila INCOTERMS® osigurava najekonomičniju nabavu, pa je njihova uloga u nabavnom procesu od velikog značaja.

5. PRIMJENA PARITETA ISPORUKE I ANALIZA PRIMJENE

U ovom poglavlju bit će prikazana primjena pravila EXW u poslovanju tvrtke A (kupac) iz Hrvatske.

5.1. Primjer 1

Na primjeru tvrtke A (kupac) iz Hrvatske, prikazat će se primjena pariteta isporuke, tijekom informacija bitni da bi odabran proizvod bio isporučen krajnjem kupcu i koje pravilo INCOTERMS® upotrebljavaju u svom poslovanju. Tvrtka A (kupac) iz Hrvatske svoje poslovanje orijentirala je na prodaju proizvoda za inkontinenciju. Proizvode za inkontinenciju nabavlja od više stranih dobavljača od kojih im je glavni dobavljač tvrtka B (prodavatelj) iz Njemačke koja im isporučuje pelene i obloge za inkontinenciju. Prilikom nabavljanja navedenih proizvoda, tvrtka A (kupac) iz Hrvatske upućuje zahtjev za nabavu ili narudžbu prema dobavljaču, odnosno tvrtki B (prodavatelj) iz Njemačke, nakon čega tvrtka B (prodavatelj) iz Njemačke dostavlja ponudu za traženu količinu i vrstu robe na kojoj su izražene jedinične cijene robe, način plaćanja, rok i mjesto isporuke, kao i paritet isporuke. Prije sklapanja ugovora o poslovnoj suradnji tvrtka A (kupac) iz Hrvatske, ispituje prikazane cijene proizvoda, troškove prijevoza, pakiranja, odnosno sve troškove koji terete cijenu po kojoj se proizvod prodaje krajnjem potrošaču. S obzirom da dobavljač tvrtka B (prodavatelj) iz Njemačke zbog pravila poslovanja vlastite tvrtke svoje proizvode isključivo isporučuje na paritetu EXW Ulm ("Ex Works" – franko tvornica ... imenovano mjesto) moraju organizirati prijevoz robe, odnosno uključiti prijevoznika kao treću stranu u kupnju robe. Uključivanjem prijevoznika kao treće strane u kupnju robe terete cijenu proizvoda, jer dogovorenoj cijenu moraju dodati sve prijevozne troškove i troškove utovara. S obzirom da su s izborom dobavljača zadovoljni i ne žele ga mijenjati zbog dogovorenog pariteta isporuke svoje rješenje organizacije prijevoza rješavaju primjenom organizacije vlastitog prijevoza. Organiziranje vlastitog prijevoza za dopremu robe organiziraju tako da upotrebljavaju zbirni prijevoz za dopremu robe. U pronalaženje zbirnog prijevoza uključuje se i prodavatelj koji im pomaže u pronalasku što ekonomičnijeg zbirnog prijevoza. Navedenom uporabom zbirnog prijevoza, smanjuju troškove, odnosno cijenu robe, pa je njena krajnja cijena prihvatljiva za sve strane u kupnji i prodaji robe.

Iz primjera poslovanja navedene tvrtke iz Hrvatske kao kupca može se zaključiti, da je uvedena promjena u pravilima INCOTERMS® 2020 omogućila kupcu i prodavatelju osiguranje organiziranja vlastitog prijevoza na način da su sve strane u poslovanju zadovoljne. Iz navedenoga se vidi da pravila INCOTERMS® imaju značajnu ulogu u svim međunarodnim trgovačkim kupoprodajnim ugovorima i trebali bi biti uključeni u svaki ugovor o kupnji robe.

Iako su tvrtke navedeno poslovanje dogovorile prema paritetu isporuke EXW, odnosno pravilu koje prodavatelju osigurava minimalnu obvezu, a kupac od trenutka isporuke snosi sve troškove prijevoza i rizike od oštećenja ili gubitka robe, proširenjem pravila INCOTERMS® 2020 pravilom EXW uvedena je obveza prodavatelja, prema kojoj je on u obvezi pomoći kupcu u pronalaženju i organiziranju vlastitog prijevoza.

6. ZAKLJUČAK

INCOTERMS su međunarodna pravila za tumačenje termina globalne trgovine, kojima je definiran prijelaz rizika i troškova između prodavatelja i kupca. Za INCOTERMS se može reći da su ključne prilikom dogovaranja uvjeta trgovine za prodaju robe. U ovom završnom radu dan je prikaz klauzula INCOTERMS[®], njihov povijesni razvoj, opisan je INCOTERMS[®] 2010, a poseban naglasak dan je na INCOTERMS[®] 2020. Objašnjeni su termini koji se primjenjuju u svim vrstama prijevoza i navedene su ključne izmjene u INCOTERMS[®] 2020 u odnosu na INCOTERMS[®] 2010. Također, istaknuta je uloga pravila isporuke INCOTERMS[®] i njihovo značenje u opskrbi i nabavi robe. Primjena pariteta isporuke prikazana je na primjeru pravila EXW.

Može se zaključiti da pravila INCOTERMS[®] omogućuju ujednačeno tumačenje ugovorenih odredbi, obveza prava i odgovornosti među prodavateljima i kupcima. Što pokazuje i povijesni razvoj pravila INCOTERMS[®] koja su se morala stalno prilagođavati potrebama izvoznika i uvoznika. Slično se dogodilo i s inačicom INCOTERMS[®] 2010 koja je zamijenjena s inačicom INCOTERMS[®] 2020 koja donosi ključne promjene u pogledu uvođenja novog pravila DPU, promjena u pravilu FCA, promjena u pravilu CIP/CIF, reguliranje troškova u svim pravilima pod odsjecima A9/B9, u povećanju sigurnosti u prijevozu robe, te korištenje vlastitih prijevoznih sredstava za isporuku robe.

INCOTERMS pravila pružaju potrebne smjernice osobama koje svakodnevno sudjeluju u uvozu i izvozu roba na globalnom tržištu. Olakšana je međunarodna trgovina. Koristeći ispravna pravila olakšan je svaki trenutak koji se odnosi na nesmetano vođenje trgovine: sklapanje ugovora, narudžba robe, pakiranje, etiketiranje pošiljaka, izdavanje potvrda, osiguranje tereta.. Bitno je napomenuti da se korištenjem klauzula ukidaju jezične barijere, klauzule priznaju svi svjetski sudovi i druge službene institucije, što znatno smanjuje mogućnost nesporazuma koji bi mogli nastati i dovesti do pravnih sporova.

Nadalje, neupitno je da pravila INCOTERMS[®] imaju veliku ulogu u gotovo svim fazama životnog vijeka opskrbnog lanca i nabave robe. Ta se najbolje vidi u fazi distribucije. Također, navedeno potvrđuje i primjer primjene pariteta isporuke naveden u radu iz kojega se vidi da je primjenom odgovarajućih pravila olakšano poslovanje između ugovornih strana.

Primjenom INCOTERMS[®] u kupoprodajnim ugovorima o nabavi i opskrbi robe omogućeno je lakše ugovaranje i dogovaranje između ugovorenih strana. Ugovorene strane primjenom odabranog pravila u kupoprodajnom ugovoru mogu utvrditi koje troškove i rizike moraju snositi

ukoliko dođe do štete, odnosno koje troškove prijevoza i osiguranja moraju uključiti u formiranje nabavne cijene robe. Stoga, prije sklapanja ugovora o nabavi i opskrbi robe potrebno je utvrditi i procijeniti prednosti i nedostatke odabranog INCOTERMS® pravila, kako bi se provela što racionalnija nabava.

Uloga INCOTERMS® pravila i njihovo uključivanje u kupoprodajni odnos prilikom nabave i opskrbe robe je od velike važnosti za sve ugovorene strane.

LITERATURA

Knjige:

1. Ferišak, V. (2002). *Nabava politika - strategija – management*. str.423-424
2. Hrvatska gospodarska komora i ICC Hrvatska (2010) *Incoterms 2010. Pravila Međunarodne trgovačke komore za upotrebu domaćih i međunarodnih trgovinskih termina*. Zagreb, str. 11
3. Jurić, D. i Mihić, J. (2012) *Prijelaz rizika s prodavatelja na kupca kod ugovora o međunarodnoj kupoprodaji s osvrtom na Incoterm 2010*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 33(1), str. 355-387
4. Ružić, D. Tomičić, Z., Turkalj Ž. (2002). *Razmjenski odnosi u marketingu – organizacija i provedba*. str. 219 -220.
5. Šćulac, I. (2019). *Novi INCOTERMS®2020 i njihov utjecaj na carinsku vrijednost robe pri uvozu*. Carinski vjesnik br.11(12), str.45-61.)

Znanstveni radovi:

6. Hrvatska gospodarska komora (2019). INCOTEMS ®2020. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/incoterms-2020-pravila-icc-ja-za-upotrebu-domacih-i-medunarodnih-trgovinskih-termina> (pristupljeno 28.5.2021).
7. International Chamber of Commerce (2020). Incoterms® rules history. Dostupno na: <https://iccwbo.org/resources-for-business/incoterms-rules/incoterms-rules-history/> (pristupljeno 27. svibnja 2021.)

Internetski izvori:

8. Shipping, A. (2018). Incoterms Explained | Definitions and Practical Examples | FBABEE. Dostupno na: <https://fbabee.com/incoterms/> (pristupljeno 27. svibnja 2021.)
9. Zelenika, R., Pavlić, H., Zelenika, D. (2003). Incoterms 2000. u kaleidoskopu vanjskotrgovinskog sustava. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/25425> (pristupljeno 26.5.2021).

POPIS SLIKA

Slika 1.: Podjela INCOTERMS® pravila po glavnim grupama	3
Slika 2.: Prikaz povijesnog razvoja INCOTERMS® pravila.....	7

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Klasifikacija INCOTERMS ® termina prema vrstama prijevoza	8
Tablica 2.: . Prikaz obveza po pojedinim grupama INCOTERMS® pravila, točke rizika i točke prijelaza troškova s prodavatelja na kupca prema vrstama prijevoza	9
Tablica 3.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa E.....	21
Tablica 4.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa F	22
Tablica 5.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 -grupa C.....	23
Tablica 6.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa C.....	24
Tablica 7.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 - grupa D.....	25
Tablica 8.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010 -grupa D.....	26
Tablica 9.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010.....	27
Tablica 10.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010.....	28
Tablica 11.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010.....	29
Tablica 12.: Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010.....	30
Tablica 13.:Ključne izmjene po INCOTERMS® 2020 pravilima na izdanje INCOTERMS® 2010.....	31